



## **Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise 2017. aasta tulemused**

Marge Kroonmäe - Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, kutseõppe hindamisjuht; Margit Puik - Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, kutseõppe hindamiskoordinaator

Reelika Luhtaru – uuringu „Praktika ja töökohapõhise õppevormi kitsaskohtade ja arendusvaldkondade analüüs“ autor

### **Aastal 2017 akrediteeritud koolide õppekavarühmadest 64% said täisakrediteeringu**

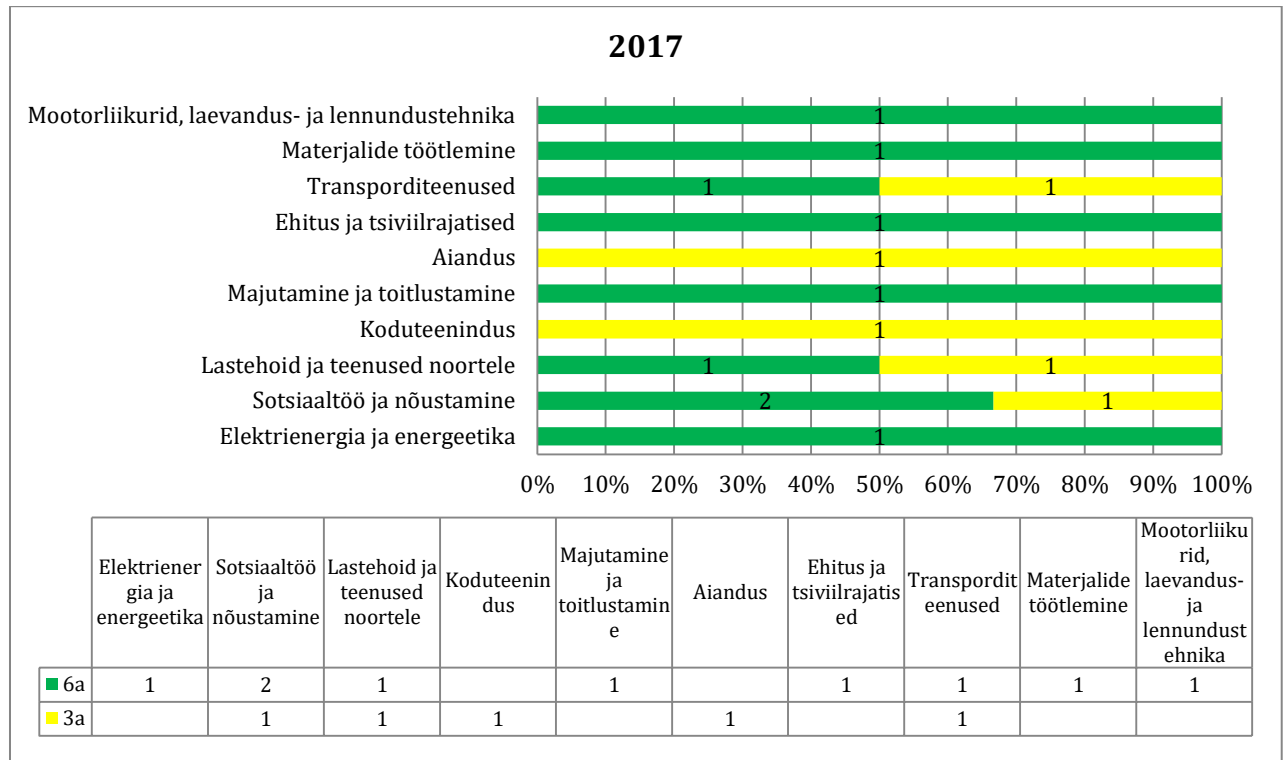
Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA) viis 2017. aastal läbi 14 kooli õppekavarühma akrediteerimist kuues kutseõppeasutuses ja kümnes erinevas kutseharidusstandardis määratletud õppekavarühmas (ÕKR): Järvamaa Kutsehariduskeskuse elektrienergia ja energeetika ning sotsiaaltöö ja nõustamise ÕKR; Valgamaa Kutseõppekeskuse sotsiaaltöö ja nõustamise, lastehoiu ja teenuste noortele, koduteeninduse, majutamise ja toitlustamise ning transporditeenuste ÕKR; Haapsalu Kutsehariduskeskuse sotsiaaltöö ja nõustamise ning lastehoiu ja teenuste noortele ÕKR; Hiiumaa Ametikooli aianduse ning ehituse ja tsiviilrajatiste ÕKR; Kehtna Kutsehariduskeskuse transporditeenuste ning mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika ÕKR ning Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse materjalide töötlemise (klaas, paber, plast, puit) ÕKR. Kõikides nimetatud koolide õppekavarühmades oli seni õppe läbiviimise õigus kolmeks aastaks, seega taotlesid koolid 2017. a nende õppekavarühmade kordusakrediteerimist.

Kutsehariduse hindamisnõukogu on 24.05.2017 ning 01.12.2017 ja 19.12.2017 istungitel vastu võtnud kokku 14 akrediteerimisotsust ning teinud ettepanekud haridus- ja teadusministrile õppe läbiviimise õiguse pikendamiseks kooli õppekavarühmas kuueks aastaks kokku üheksal ja kolmeks aastaks kokku viiel juhul (vt joonis 1).

Kutsehariduse hindamisnõukogu protokollid on kättesaadavad EKKA kodulehel <http://ekka.archimedes.ee/kutsehariduse-hindamisnougogu-istungite-protokollid/>.

Hindamisdokumendid (õppekavarühmade ja hindamiskomisjonide aruanded) ning akrediteerimisotsused on avalikustatud [EKKA andmebaasis](#).

Joonis 1. Akrediteerimisotsused 2017



Akrediteerimisel oli hindamiskomisjonide tähelepanu all, kuivõrd on õppekavarühmas arvestatud eelmise komisjoni ettepanekutega ning mis parendustegevusi on hindamisperioodil rakendatud õppeprotsessi kvaliteedi tagamiseks. Kokku üheksas kooli õppekavarühmas 14st leidsid hindajad, et areng on olnud märgatav ja õppekavarühm on väärt täisakrediteeringut kuueks aastaks.

Näiteks on õppekavadel üha enam rakendatud töökohapõhist õppevormi ja paindlikku õppekorraldust, mis võimaldab täiskasvanud õppijatel töö kõrvalt õppida ja tõstab seeläbi õpimotivatsiooni. Akrediteeritud õppekavarühmades on komisjonid esile tõstnud üha aktiivsemat koostööd kohalike ettevõtjatega, mida töökohapõhise õppe rakendamine eeldab, samuti praktikute kaasamist õppetöö läbiviimisel.

Näiteks on Järvamaa Kutsehariduskeskuse elektrienergia ja energeetika õppekavarühmas koostöös energeetika valdkonna ettevõtetega valminud Eestis ainulaadne biogaasijaama operaatori õppekava. Sama kooli sotsiaaltöö ja nõustamise ÕKR hindamiskomisjon tõi esile, et tööandjad on kaasatud nii õppekavade planeerimisse

kui ka rakendatud kutseõpetajatena õppeprotsessis, mida õppijad väga kõrgelt hindavad. Samuti on Järvamaa KHK õppekavarühmi hinnanud komisjonid tugevusena esile tõstnud, et kõik praktikakohad on kooli poolt eelhinnatud määratletud kriteeriumide alusel. Üheks kriteeriumiks on vajaliku arvu juhendajate olemasolu, kellel on vähemalt kolmeaastane tööstaaž ja kes on läbinud või läbimas juhendajate koolituse. Valgamaa Kutseõppekeskuse sotsiaaltöö ja nõustamise ning lastehoiu ja teenuste noortele ÕKR hindamiskomisjon tõi esile, et peamiseks viimaste aastate arenguks on olnud töökohapõhise õppe rakendamine ning õpe on korraldatud paindlikuna, et võimaldada töötavatel täiskasvanutel oma töökohas õppida. Kool pakub õpet tööandjate juures kohapeal, kaasates ka eriala praktikud kutseõpetajatena.

EKKA on analüüsinud 2017. aastal akrediteeritud koolide õppekavarühmade hindamiskomisjonide aruannetes esile tõstetud tugevusi ja parendusvaldkondi.

Kuigi 2017. a akrediteeritud õppekavarühmad olid väga erinevatest valdkondadest saab hindamisaruannete põhjal välja tuua **peamised tugevused**, mida komisjonid olid erinevate õppekavarühmade puhul esile tõstnud. Õppekavarühmades on **üha enam rakendatud töökohapõhist** õpet oma alal töötavatele õppijatele, **kaasates valdkonna praktikuid õppetöösse** (Valgamaa KÕK, Haapsalu KHK sotsiaaltöö ja nõustamise ning lastehoiu ja teenuste noortele ÕKRid, Ida-Virumaa KHK materjalide töötlemise ÕKR). **Õppetöö korraldus on paindlik**, mille tulemuseks on kõrgelt motiveeritud õppijad (Järvamaa KHK elektrienergia ja energeetika, sotsiaaltöö ja nõustamise ÕKR). Õppekavarühmal on **püsivad koostööpartnerid valdkonnas praktikaettevõtetenä ja õppekavade arendamisel** (Kehtna KHK transporditeenuste ning mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika ÕKR, Valgamaa KÕK majutamise ja toitlustamise ÕKR). Komisjonid on tunnustanud **juhtõpetaja rolli õppekavarühma tulemuslikul eestvedamisel ja arendamisel** (nt Hiiumaa Ametikooli ehituse ja tsiviilrajatiste ning Valgamaa KÕK majutamise ja toitlustamise ÕKRis). Kuigi valdkonna praktikud on kutseõpetajatena väga hinnatud, pööravad komisjonid mitmel juhul kooli tähelepanu, et õppekavarühmas on koolis olemas vaid üks või kaks põhiõpetajat, kellele on kuhjunud kogu vastutus õppetöö planeerimisel, korraldamisel ja läbiviimisel, seoses sellega on töökoormus suur ning personali jätkusuutlikkus ei ole tagatud.

Töökohapõhise õppevormi ja paindliku õppekorralduse rakendamisel vajavad koolides tähelepanu **parentusvaldkonnad**, mis erinevate õppekavarühmade puhul on hindamisaruannetes välja toodud.

Hindamiskomisjonid on mitmel puhul koolide tähelepanu osutanud **vajadusele vaadata üle ja kohendada õppekava moodulite rakenduskavad õppevormile vastavaks** eelkõige praktikamahtude erisuse osas.

Kui kool **ei ole töökohapõhise õppe ega ka koolipõhise õppe praktikakohti eelhinnanud**, puudub kindlus, kas kõiki õpiväljundeid on võimalik töökohtadel omandada. Samuti on vajalik, eriti töökohapõhise õppe puhul, et **ettevõtete praktikajuhendajate koolitused saaksid regulaarselt ja sisuliselt toimima**.

Parentusvaldkondadest on hindamiskomisjonid mitmel puhul märkinud, et **õppetöös ei kasutata e-õpet** ega ole kasutatud ka Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuse keskkonnas olevaid valdkonna jaoks koostatud õppematerjale. Praktikutest kutseõpetajad vajavad ilmselt selles osas juhendamist.

Põhikohaga **kutseõpetajate stažeerimine on jätkuvalt kitsaskoht**, kutseõpetajad ei ole stažeerimas käinud või toimub õpetaja enda initsiatiivil, kuid süsteemne stažeerimisplaan puudub.

2017. a hindamisaruannetes torkab silma, et **töökohapõhises õppes** või täiskasvanud töötavatele õppijatele **ei ole võimaldatud või puudub neil huvi välispraktika võimaluste vastu**. Ka ei ole **kutseõpetajatel, sh praktikutel olnud võimalusi osaleda välisprojektides või välisettevõtetes stažeerimiseks**.

Enamikes koolides kogutakse küll tagasisidet erinevatelt huvigruppidelt, kuid **tähelepanu vajab tagasiside tulemuste terviklik analüüs ja kasutamine parentustegevuste planeerimisel**.

Akrediteeritud õppekavarühmades on koolid koostanud mitmeid uusi õppekavu, kuid kõikidele õppekavadele ei ole leitud õppijaid, nii on „tühjad õppekavad“ uute õppijate ootel. Komisjon on sel juhul soovitanud töökohapõhise õppevormi kõrval kaaluda mittestatsionaarset õppevormi või siis tasemeõppe asemel täiskasvanute tööalast koolitust.

Enamikes akrediteeritud õppekavarühmades on **jätkuvalt väljakutseks praktikakorralduse parendamine** – süsteemset lähenemist vajab praktikakohtade eelhindamine, praktikakohapoolsete juhendajate koolitamine, praktika

eesmärgistamine, ettevõtetega koostöö praktika kestel ning õpiväljunditest lähtuv praktika hindamine.

2017. aasta sügisel valmis SA INNOVE **uuring „Praktika ja töökohapõhise õppevormi kitsaskohtade ja arendusvaldkondade analüüs“**.

Uuringus vaadati viimasel kolmel aastal kutsehariduse õppekavarühmade hindamisaruannetes toodud aspekte kutseõppe praktika ja töökohapõhise õppe rakendamise kvaliteedi kohta. Uuringus lähtuti ka OSKA (tööjõu ja oskuste vajaduse seire- ja prognoosisüsteem) valdkondlikest tulemustest ning valdkonnad jaotati lähtuvalt OSKA valdkondadest. Vaadeldavad valdkonnad olid:

- 1) info- ja kommunikatsioonitehnoloogia;
- 2) metsandus ja puidutööstus;
- 3) arvestusala;
- 4) metalli- ja masinatööstus;
- 5) sotsiaaltöö;
- 6) keemia-, kummi-, plasti- ja ehitusmaterjalitööstus;
- 7) tervishoid;
- 8) energeetika ja kaevandamine.

Uuringu kokkuvõttena nähtub, et kutsehariduses liigutakse praktika arendamise ja töökohapõhise õppega küll jõudsalt edasi, kuid see sõltub paljuski kutsekooli piirkonnas tegutsevatest ettevõtetest. Väga hea tulemuse töökohapõhises õppes on saavutatud Valgamaa Kutseõppekeskuses, kus hooldustöötaja, tegevusjuhendaja ja lapsehoidja õppekavad toimivad õpipoisiõppena ja nii tööandjatel kui õppuritel on õppe vastu tekkinud usaldus. Töökohapõhist ehk õpipoisiõpet nähakse ette ka teistes valdkondades, nt plastitööstuses ja metsanduses. Selle eelduseks on olnud hea koostöö tööandjatega, kellega koos on koostatud õppekava, neid kaasatakse praktikutena õppesse ja õppuritele pakutakse praktikakohta ning õppe läbimisel ka töökohta. Sujuva koostöö on tinginud ka töötajate puudus teatud valdkondades ning ettevõtted näevad koolipoolset tuge töötajate leidmisel ja koolitamisel. Kindlasti on vaja kasutada veelgi rohkem võimalusi, et rakendada üha enam töökohapõhist õppevormi. Eestvedajatena selles näevad tööandjad õppeasutusi, kes peavad aktiivselt kaasama tööandjaid ja arvestama õppurite, sh täiskasvanud õppurite vajaduste ja võimalustega.

Praktika on oluline osa kõikides õppekavades, kuid teatud erialade puhul võib probleeme valmistada õppuritele praktikakoha leidmine, näiteks joonistusid siinkohal

välja arvestusala ja infotehnoloogia erialad. Selle põhjused võivad olla erinevad, ühena neist on toodud piirkonna eripärad, kus kooliga samas piirkonnas ei ole piisavalt valdkonna ettevõtteid, kus praktikat sooritada. Teiseks olulisemaks põhjuseks on toodud tööandjate usaldamatus praktikantide suhtes, eriti suuremat täpsust ja vastutust nõudvatel ametikohtadel. Nende eelarvamuste ületamiseks on vaja koolidel teha tihedamat ja sisulisemat koostööd just tööandjatega. Tööandjate panus õppekavade arendusse annaks ka õppuritele paremad eeldused tööelus hakkamasaamiseks ning samas kasvaks tööandjate usaldus õppe kvaliteedi osas. Uuringus vaadeldud koolidest on tööandjatega õppekavade arendamisel tihedalt koostööd teinud Võrumaa Kutsehariduskeskus, kuid ka seal tunnetavad tööandjad, et neid võiks veelgi rohkem kaasata ja pakkuda ka paindlikumat täiendkoolitusvõimalust praktikajuhendajatele. Tasemeõppelt oodatakse jätkuvalt head teoreetiliste baasteadmiste õpetamist, kuid senisest enam on ootus, et teooriat seostatakse ja praktiliste, reaalse ja terviklike tööprotsessidega. Praktika korraldus vajab pidevat uuendamist ja märksõnaks on jällegi koostöö - koostöö kooli ja ettevõttepoolsete praktikajuhendajate vahel, koostöö õppekava metoodikute ja tööandjate vahel, koostöö ja tugi õppuritele kõigilt osapooltelt. Praktika korralduse puhul tuli uuringust välja, et osade õppekavade puhul toimib praktika ja ettevõtetega koostöö suurepäraselt, sest piirkonnas on olemas vastavad ettevõtted, kuid osade õppekavade puhul on märgatud olulisi puudusi, kuna piirkonnas ei ole valdkonna ettevõtteid. Näiteks Ida- Virumaa Kutsehariduskeskuses, teeb keemilise töötuluse ja kaevandamise õppekavarühm ettevõtetega tihedat ja mitmekülgset koostööd, kuid samas on IT valdkonna erialade puhul hindamisaruandes koostöö välja toodud pigem nõrkusena. See probleem toetab OSKA raportites toodud soovitus moodustada kutsekoolidest kompetentsikeskused ning rohkem toetada praktikat ka väljaspool piirkonda või maakonda.

Kitsaskohtadena on välja toodud vähest praktikute kaasamist õppetöös teatud erialadel ning õpetajate vähest stažeerimist. Praktikud, keda õppetöösse kaasatakse, tunnevad vajadust saada enam koolitust ja juhendamist. Koolitusi soovivad ka praktikajuhendajad ettevõtetes, et mõista, mis ootused on praktilisel saavutatavatele õpiväljunditele. Koostöö erinevate osapoolte vahel peab toimuma regulaarselt ja olema süsteemne.

Praktikasüsteemi ja töökohapõhise õppe kohta saab kõikide analüüsitud kutseõppe valdkondade üleselt välja tuua järgnevad tugevused ja parendusvaldkonnad:

- koolides on praktikakorraldus kehtestatud kas õppekorralduseeskirjas või eraldi dokumendina. Praktikapäeviku täitmiseks kasutatakse erinevaid mooduseid, kuid kõige jälgitavam on siiski veebipõhine igapäevane või nädalase tsükliga päeviku täitmine, mis annab võimaluse koolipoolisel praktikajuhendajal vajadusel koheselt sekkuda;
- koolid on õppekavade arendusse partnerina kaasanud eriala organisatsioone ja tööandjaid, kuid akrediteerimiskomisjonide hinnangul peaks koostöö ja tagasiside toimuma regulaarselt ja süsteemselt ning olemasolevate partnerite ringi võiks laiendada, kas piirkonnast või maakonnast väljapoole või välismaale;
- õppurid otsivad praktikakohad endale valdavalt ise ja ettevõtete eelnevat tunnustamist tehakse erinevatel viisidel. Soovitusena on toodud, et ettevõtete eelhindamine ja praktikakohana sobivaks tunnustamine peaks olema koordineeritud ja järgima ühtseid põhimõtteid;
- praktikajuhendajate koolitust on toimunud seni vähe, kuid tööandjad ootavad koolitust. Koolituste teemana on toodud välja praktika õpiväljundite mõistmine ja praktika hindamine. Oluliseks peetakse ka koolitust koolipoolsetele ja ettevõttepoolsetele praktikajuhendajatele koos, et ühtlustada arusaama praktikast ja praktika hindamisest. Praktikaettevõtted eelistavad koolituskohana oma ettevõtet;
- õppekavasid saaks paljudel juhtudel rakendada töökohapõhises õppevormis, kuid see eeldab tööandjatega aktiivsemat koostööd (õppekavade loomine, õppevormi tutvustamine ja õppurite leidmine). Nii OSKA raportid kui ka akrediteerimisaruanded on teinud konkreetsete valdkondade all ettepanekuid minna üle töökohapõhisele õppele ning protsessi algatajaks peaks olema koolid;
- õppekavad, kus õpivad valdavalt täiskasvanud, peaksid olema paindlikumad õppe- ja praktikakorralduse osas. Ühelt poolt, liiga suurt praktika mahtu ei ole töötavatel täiskasvanutel võimalik teha kui töötamise ja õpitav valdkond ei kattu; teisalt võiks praktika olla sooritatud ka oma töökohas;
- kulukate praktikabaaside tõhusama kasutamise eesmärgiga ning arvestades piirkondade erinevusi ettevõtete valdkondade osas on mitmes aruandes tehtud ettepanek luua kompetentsikeskused ja valdkonnad koolide vahel ära jagada.

Kokkuvõtteks on heameel tõdeda, et koolide tagasiside hindamiskülastustele on jätkuvalt positiivne. Komisjone tunnustatakse põhjaliku eeltöö ja sisukate vestluste eest. Öeldakse, et asjatundlike ekspertide tagasisidest ja soovitustest on koolil kindlasti kasu. Näiteks on üks kutseõpetaja arvanud, et kooli võiks külastada isegi sagedamini, sest *„komisjon andis kinnituse, et teeme õiget asja; hea on tõdeda, et professionaalne komisjon on õpetaja tööst huvitatud ja ega siis tööõõmgi tulemata jää“*.